

Ygrar agajy hakynda rowaýat

Category: Halk döredijiligi we rowaýatlar, Kitapcy

написано kitapcy | 22 январа, 2025

Ygrar agajy hakynda rowaýat

YGRAR AGAJY HAKYND A ROWAÝAT

– Ir döwürde, türkmeniň il-ulusy – urug, tire, taýpa – her haýsy misli aýrybaşga halk ýaly, biri-birinden ýadyrgap, üzňe ýaşar ekeni. Olar bir agza garamany, bir serdara gulak asmany özlerine kiçilik bilipdir. Birek-birege ýüz tutmany, kömek soramaby bigaýratlyk hasaplapdyr. Her taýpanyň hansumagy özünü deräniň doňzy däldir öýtmändir. Iki sany kel toklynyň ýa-da bir aý guýynyň üstünde urug-tire arasynda mydama öýke-kine, ar-namys bolupdyr. Ine, şu halda kyrk müň öýli türkmeniň bir maksady, bir islegi, bir döwleti bolmandyr. Bir taýpany ýagy çapyp gitse, başga bir taýpa heşelle kakar ekeni. "Size tüýs bolaýdy" diýip. Şeýle bidöwlet zamana bolupdyr. Gyzylbaşyň patyşasy Hunhor soltan bu agzalalykdan peýdalanyp, türkmeniň ýigrimi dört taýpasyndan on ikisini derbi-dagyn edipdir. Ilini çapyp, malyny talap, galalaryny ýykyp, bala-çagasyny, gelin-gyzyny ýesirlige sürüpdir. Ana, şonda Gülzar galasynyň ýaşulusy Aýly Serdar, şol zamananyň akyldary, aşyklaryň hem bagşylaryň medetkari, ynsan serweri Aşyk Aýdyň piriňkä Wasa gidipdir. "Ýa pirim!" diýipdir. "Gyzylbaş bizi ýekän-ýekän paýhynlap tüketti. Muňa näme alaç bolar?" diýipdir. Pir oňa: "Alnymyzdaky juma günü türkmeniň han-begleriniň hemmesini hezzete çagyry! Menem ýelmaýamy säpjedip, bärden ýetişerin!" diýipdir. Aýly Serdar piriň aýdyşy ýaly edipdir. Han-begler Gülzar galasyna ýygnananda, belent boýly, ak hülleli, gunda sakgally, perişde sypatly, goly uzyn hasaly Aşyk Aýdyň prem gapydan giripdir. Han-begler gürrü öwürüp, sadagasy boldugym uly piriň önünde günäkär ýaly, boýunlaryny sallap durupdyr. Aşyk Aýdyň han-beglere gudrat görkezmek üçin, olary galanyň önüne, Daşlybarganyň boýuna eltipdir. Şol ýerde daragt eker ýaly iki sany çukur gazdyrypdyr. On ýyl bari göterip ýören gury

hasasyny jotda iki döwüp, her taýyny bir çukura ekdiripdir. Bir çukura han-beglere gun atdyrypdyr, beýleki çukura aşyk oýnap ýören bir topar neresse çaga gum atdyrypdyr. O gije han-begler keýp çekipdir. Aşyk Aýdyňnyň şirin aýdymalaryny diňläp hezil edipdir. Ertesi daň bilen ulug pir han-begleri daragt ekilen ýere alyp barypdyr. Görseler; Hudaýyň bilen neresse çagalaryň eken gury agajy pür-pudak ýaýradyp, gögerip oturan ekeni. Han-begleriň ekeni bolsa öňki gury agaçlygyna durupdyr. Adamlar haýran galyp: "Ýa pirim, bu niçik ahwal boldy? Ikisem bir hasanyň bölegi, ekilen ýeri bir meňzeş, wagty bir wagt. Näme üçin munuň biri gögerip, biri gögermedi?" diýip soran. Sadagasy boldugym pir olara aýdan: "Eý, mertebesi belent han-begler! Körpe balalaryň eken daragty nä sebäbe gögerdi? Sebäbi olaryň kalby päk, göwni sap, päli-niýeti düzüw. Siziň eken daragtyňyza nä sebäbe jan jan girmedi? Sebäbi siz bu ýere bahyllyk, öýke-kine, hyýanat, duşmançylyk bilen geldiňiz. Siziň hiç biriňiz bu çakylyga geljegem dälidiňiz. Emma barmasam, ýeňsämden gybatym ediler diýip, münkür bolup geldiňiz. Ine, şu sebäpden siziň eken daragtyňyz gögermedi. Eger siz toba edip, päliňizden gaýdyp, kalbyňyzy päklemeseňiz, siziň hiç haçan işiňiz rowaç almaz! Ekiniňiz pyntyk ýarmaz! Dikiniňiz pür-pudak bolmaz! Mydam çaman münüp, çaňda galarsyňyz. Gyzylbaş owal on iki taýpaňyzy wer-tarham eden bolsa, indi galan-gaçanyňyzy hem gylyçdan geçirer!"

Han-begler uly piriň öňünde dyza çöküp, toba eden, pälinden gaýdan. Olar gudrat bilen gury hasadan gögeren daragtyň öňünde bir ykrarda bolalyň diýip, bir bolup, gelen ýagyny yzyna serpikdirýär. Ol tut agajy bolsa her sagatda ers-mers ulalyp, ägirt uly daragt bolup ýetişýär. Ähli türkmen ilinde ol "Ygrar agajy" diýip at alýar.

Sapargeldi Annasähet INEROGLYNYŇ "Ygrar" romanyndan, 134-135 sah.

Halk döredijiligi we rowaýatlar